

היוונים ואנחנו: בתנ"ך

1. פעם, לפני שנים רבות..

בפרשת נח, כתובים השמות של חלק מהבנים והנכדים שלו:

וְאַלֶּה תולֵדֹת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפְתּוּ וַיִּנְלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחֵר הַמִּבּוּל: בְּנֵי יִפְתָּה גִמְרִי וּמִגּוֹג וּמְדִי וַיִּנּוֹן וְתַבָּל וּמִשְׁפָּךְ וְתִירָס: .. מֵאַלֶּה נִפְרְדּוּ אֲנֵי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵתָם אִישׁ לְלִשְׁנוֹ לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיֵיהֶם: (בראשית פרק י, פסוקים א-ה).

☐ קראתי את הטקסט :-)

שימו לב! בכל מקום שיש את הסימון הזה, עליכם לקרוא את כל הטקסט ואז לסמן V בתוך התיבה.

מיהו האבא של יִנּוֹן?

- א. שֵׁם (המשיכו למספר 21).
- ב. חָם (המשיכו למספר 8).
- ג. יִפְתָּה (המשיכו למספר 14).

2. טעות.

3. בזכות המעשה הטוב, נח בירך את שם ויפת.

את יפת הוא בירך: יִפְתָּה אֱלֹהִים לִיפְתָּה וַיִּשְׁפֹּן בְּאַהֲלֵי שֵׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ: (בראשית ט, כז).

לברכה שהוא בירך את יפת יש כמה פירושים. בואו נלמד את פירושו של רש"י:

אף על פי .. שבנה כּוֹרֶשׁ, שהיה מבני יפת בית המקדש השני, לא שָׁרְתָה (=הייתה) בו שְׂכִינָה. והיכן שָׁרְתָה? במקדש ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם" (רש"י בראשית ט, כז).

☐ קראתי את הטקסט :-)

לפי רש"י, באיזה בית מקדש שרתה השכינה, בבית המקדש הראשון או בבית המקדש השני ומדוע?

- א. בראשון, כי כורש, שהוא צאצא של שם, בנה אותו (המשיכו למספר 15).
- ב. בראשון, כי שלמה, שהוא צאצא של שם, בנה אותו (המשיכו למספר 7).
- ג. בשני, כי שלמה, שהוא צאצא של שם, בנה אותו (המשיכו למספר 11).

4. צידון.

אתם צודקים, הצידונים היו אויבים גדולים שלנו. הם מוזכרים כחלק מהכנענים בספר בראשית וכחלק מהאויבים שצריך להילחם בהם בתקופת יהושע ושופטים. במשך הזמן הזה הם מוזכרים גם בקשר לעבודה זרה ולנישואין עם נשים נכריות (ולפעמים גם וגם..).

עם-זאת, באותו האזור חיה ממלכה אחרת, שנקראת צור. קראו את הפסוקים ואז המשיכו:

וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ צֹר מְלָאכִים אֶל דָּוִד וַעֲצֵי אֲרָזִים וְחֲרָשֵׁי עֵץ וְחֲרָשֵׁי אָבֶן קִיר וַיִּבְנוּ בֵּית לְדָוִד: (שמואל ב ה, יא)

וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ צֹר אֶת עֶבְדֵּיו אֶל שְׁלֹמֹה כִּי שָׁמַע כִּי אִתּוֹ מְשָׁחוּ לְמֶלֶךְ תַּחַת אֲבִיהוּ כִּי אֱהָב הָיָה חִירָם לְדָוִד כָּל הַיָּמִים: (מלכים א ה, טו)

וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לוֹ וַיְהִי שָׁלֹם בֵּין חִירָם וּבֵין שְׁלֹמֹה וַיִּכְרְתוּ בְרִית שְׁנִיָּהם: (מלכים א ה, כו)

לְמַנְצַח עַל שְׁנַיִם לִבְנֵי קֶרַח מְשֹׁפֵיל שִׁיר יְדִידָת: .. וּבַת צֹר בְּמִנְחָה פָּנִיָּה יַחֲלוּ עֲשִׂירֵי עָם: .. לְרַקְמוֹת תּוֹכַל לְמֶלֶךְ .. (תהלים מה, א, טו - טז).

☐ קראתי את הטקסט (-):

השלימו את המילים החסרות (ניתן להיעזר באגרון=מאגר המילים, שלמטה):

_____ מלך צור שלח מלאכים כדי לבנות בית ל_____, וכאשר הבן שלו, _____, מולך אחריו, הוא שולח אליו מלאכים כי הוא _____ את אבא שלו. יש ביניהם שלום והם כורתים ברית. כמו כן, במזמור תהלים מוזכרת באופן חיובי _____ שמתחתנת עם המלך.

אגרון: עבודה זרה, דוד, חירם, אהב, שנא, אחאב, שלמה, בת צור, איזבל.

לאחר שהשלמתם את מה שחסר, באיזה מהמילים הבאות לא השתמשתם:

- א. שלמה, אחאב, שנא, בת צור (המשיכו למספר 11).
- ב. אחאב, שנא, איזבל, עבודה זרה (המשיכו למספר 17).
- ג. דוד, שלמה, איזבל, אהב (המשיכו למספר 15).

5. חירם מצור הוא מקצוען בהכנת כלים מנחושת.

כשאנחנו ממשיכים לקרוא אנחנו מגלים שגם שלמה מכין כלים:

וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית ה' אֶת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת הַשְּׁלֶחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב: וְאֶת הַמְּנֹרֹת חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמָאוֹל לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוֹר .. (מלכים א ז, מח - מט)

☐ קראתי את הטקסט (-):

הקיפו בעיגול את סוג החומר שממנו הכין שלמה את הכלים בבית המקדש. לאחר מכן, המשיכו למספר המנורות שעשה שלמה בבית המקדש. המספר הוא: _____

6. לא צדקתם.

7. יש לנו יחס מיוחד לבני יפת.

מצד אחד, נח מברך את יפת. מצד שני, לפי המדרש של חז"ל בבית המקדש השני לא שרתה שכינה בגלל שבני יפת בנו אותו.

☐ קראתי את הטקסט :-)

של איזו מדינה הדגל הזה?

- א. לבנון (המשיכו למספר 16).
- ב. מצרים (המשיכו למספר 2).
- ג. אמריקה (המשיכו למספר 11).

8. נסו שנית.

9. מאיפה הגיעו עצי השמן?

שלמה מבקש מחירים ארזים, וחירם מפרגן לו אפילו בעצי ברושים. שלמה משתמש במה שחירם שלח בשביל החלקים החיצוניים של הבית, אבל לא בשביל החלקים הפנימיים. את הדלתות של ההיכל ושל קודש הקודשים (המכונה 'דביר'), והכרובים שנמצאים בקודש הקודשים הוא מכין מ'עצי שמן'.

במילים אחרות, שלמה בכוונה לא משתמש בעצים ששלח חירם בשביל החלקים הפנימיים ביותר במקדש, אלא משתמש דווקא בעצים שמקורם, כנראה, מהארץ.

☐ קראתי את הטקסט :-)

למה? ננסה לענות על זה בהמשך.. בינתיים, הכפילו את המספר שאתם נמצאים בו עכשיו בשתיים, והמשיכו אליו.

10. דייקתם היטב במספר המנורות!

בבית המקדש ובחצר שלו היו כלים רבים. הכלים שבחצר המקדש היו עשויים מנחושת, כמו הכיור והמזבח שעליו היו מקריבים קרבנות. לעומת זאת, הכלים שבתוך בית המקדש, בהיכל ובדביר (=קודש הקדשים), היו עשויים מזהב, למשל המנורה והארון.

קראו את פירוש אברבנאל וענו על השאלה שאחריו:

ונראה ששלמה לא רצה שיעשה חירם כלים מהזהב המיוחד לדביר ולהיכל,
כי מפני קדושתו לא היה ראוי שיעשה על יד איש נָכַר (=לא יהודי).
(אברבנאל מלכים א ז)

☐ קראתי את הטקסט :-)

מדוע שלמה הכין את כלי הזהב בעצמו, ולא נתן לחירם לעשות אותם?

המשיכו למספר 13.

11. שגיאה.

12. העצים בבית המקדש.

כפי שלמדנו, לבנון מיוחדת בכך שיש בה עצי ארזים, שהם העצים הטובים ביותר
לבניית מבנים גדולים וחזקים. בשל כך, שלמה מבקש מחירם עצי ארזים.

קראו את הפסוקים הבאים ואז תנו להם כותרות מתוך האגרון שלמטה:

וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל חִירָם לֵאמֹר: ... הֲנִי אֹמֵר לְבָנוֹת בֵּית לָשֵׁם ה' אֱלֹהֵי .. וְעַתָּה צִוֵּה וְיִכְרְתוּ לִי אַרְזִים מִן הַלְּבָנוֹן (מלכים א ה, טז-כ).	וַיָּבֶן אֶת קִירוֹת הַבַּיִת מִבֵּיתָה בְּצִלְעוֹת אַרְזִים מִקְרָקַע הַבַּיִת עַד קִירוֹת הַסָּפֵן צָפָה עַץ מִבֵּית וַיִּצְף אֶת קְרָקַע הַבַּיִת בְּצִלְעוֹת בְּרוֹשִׁים: (מלכים א ו, טו)	וַיַּעַשׂ בַּדְּבִיר שְׁנֵי כְרוּבִים עָצֵי שָׁמֶן .. וְאֵת פֶּתַח הַדְּבִיר עָשָׂה דִלְתוֹת עָצֵי שָׁמֶן .. וְשְׁתֵּי דִלְתוֹת עָצֵי שָׁמֶן .. וְכֵן עָשָׂה לְפֶתַח הַהִיכָל מְזוֹזוֹת עָצֵי שָׁמֶן .. (מלכים א ו, כג, לא - לג).
--	--	---

אגרון כותרות: עשיית החלקים החיצוניים של הבית; עשיית החלקים הפנימיים של
הבית; המשא ומתן בין חירם לשלמה.

☐ קראתי את הטקסט :-)

השלימו את החסר: שלמה ביקש מחירם מלך צור עצי _____, וחירם הסכים ואפילו הוסיף לשלמה עצי _____. כששלמה בונה את בית ה', הוא בונה את הקירות מעצי _____ ואת הקרקע מעצי _____. בחלק הפנימי של בית ה' הוא בונה כרובים עשויים מעצי _____, וגם את דלתות הדביר וההיכל הוא עושה מעצי _____.

כמה פעמים מופיעים שלושת סוגי העצים בפסוקים אלה? המשיכו למספר הזה: __

13. ארזים ועצי שמן, נחושת וזהב.

לצורך בניית בית המקדש, שלמה המלך נעזר בממלכת צור. דבר ראשון, הוא ביקש מהם עצים: ארזים וברושים, לבניית החלקים החיצוניים של בית ה'. דבר שני, הוא הביא משם אומן נחושת מומחה, כדי שיבנה את כלי הנחושת בחצר בית המקדש.

מצד שני, שלמה מקפיד לא להיעזר בחירם בכל מה שנוגע לחלקים הפנימיים של בית המקדש: הוא משתמש בעצי שמן, ולא בארזים וברושים, כדי לבנות את הדלתות להיכל ולקודש ואת הכרובים, והוא מכין בעצמו את הכלים הקדושים והפנימיים ביותר, כלי הזהב.

בחג החנוכה אנחנו מספרים על ההתמודדות שלנו מול היוונים, שנכנסו להיכל, לקחו את מגורת הזהב ואת כל כלי המקדש וטימאו את כל השמנים. מכל מה שראינו אנחנו למידים שיש לנו יחס מורכב מול בני יפת, ובכללם יוון.¹ יש לנו מה לקחת מהם, בעיקר בעניינים חומריים ואסתטיים. אבל אנחנו צריכים להיזהר שקודש הקודשים שלנו יישאר שלנו בלבד.

□ קראתי את הטקסט (-):

ועכשיו, לשלב האחרון. ענו על השאלות בתשבץ שלמטה, ואז המשיכו למספר שיצא לכם בטור האמצעי.

1. האבא של איזבל (מספר 19).
2. ממני הכינו את הכרובים בקודש הקודשים, עצי _____ (מספר 12).
3. אני עשוי מנחושת ונמצא בחצר המשכן (מספר 10).
4. הילד האחרון של יפת (מספר 1).
5. בבית המקדש שאני בנית, הייתה שכינה (מספר 3).

					1.
		2.			
					3.
			4.		
				5.	

¹ מעניין שהתנ"ך מספר לנו שגם היוונים היו מומחים בכלי נחושת: וַיֵּן תַּבַּל וּמִשְׁךָ הֵמָּה רִכְלִיָּה בְּנֶפֶשׁ אָדָם וְכָלִי נְחֹשֶׁת נָתַנוּ מֵעֶרְבָה: (יחזקאל כז, יג).

14. נכון מאד. יון הוא הבן של יִפֶּת.

נקודה חשובה, שתעזור לנו בהמשך, היא שכל הצאצאים של יפת גרים באיים.

ועכשיו בואו ניזכר בסיפור קצר מפרשת נח.

לאחר שנח יצא מהתיבה הוא שתל כרם, הכין מהענבים יין, שתה ממנו, השתכר ונרדם באוהל שלו ללא בגדים. חם, הבן הקטן שלו, ראה אותו כך ולא כיסה אותו בשמיכה, אלא הלך לספר לאחיו.

שם ויפת הלכו אחורה אל האוהל, בלי להסתכל, וכיסו את אביהם בשמיכה מתוך כבוד. כשנח התעורר, הוא כעס על חם ובירך את שם ויפת.

☐ קראתי את הטקסט :-)

למה נח בירך את שם ויפת?

המשיכו למספר 3.

15. לא נכון.

16. עץ הארז הוא הסמל של מדינת לבנון.

עץ הארז הוא עץ גבוה מאד שבעבר היו משתמשים בו לבנות בתים גדולים וחשובים, והוא גדל רק במדינת לבנון. ולכן הוא מופיע בסמל של הדגל שלהם.

ומה זה קשור אלינו? אנחנו הרי במלחמה איתם!

המשיכו למספר 19.

17. אנחנו רואים שיש לנו בני ברית גם בלבנון..

בניגוד לצידונים, שמוזכרים בהקשר לכנענים ולכיבוש הארץ, שאנחנו נלחמים מולם, ושהם ובנותיהם עובדי עבודה זרה – ממלכת צור מוזכרת רק בהקשרים חיוביים: בניית בית לדוד, שלום וברית בימי שלמה, ואפילו כאשר מוזכרת חתונה של 'בת צור' כל ההקשר הוא חיובי, ולא מוזכרת עבודה זרה בכלל.

ייתכן שההבדל הללו קשורים למיקום של צור. צור היא עיר שיושבת על אי,² ואילו צידון נמצאת ביבשה, ולכן הצידונים קשורים לכנענים ולארץ שאנחנו צריכים לכבוש, ואילו צור, שיושבת על אי – לא.

אבל ההבדל בין צור לצידון הוא יותר עמוק. צידון קשורים לחם (כי כנען הוא צאצא של חם), שהתנהג בצורה מקולקלת מוסרית ולכן נח קילל אותו, ואילו צור היא אי, ולכן קשורה ליפת, שקיבל את ברכת נח בשמו של א-להים וכל צאצאיו קשורים לאיים.

☐ קראתי את הטקסט (-):

מדוע יש לנו יחס שונה לצור ולצידון? כתבו 2 נימוקים לפחות.

ועכשיו נלמד על בניית המקדש במספר 12.

18. האומן מצור.

בנוסף לארזים, שלמה לוקח מצור אומן מיוחד, כדי שיכין כלים לבית המקדש:

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּקַּח אֶת חִירָם מִצֹּר: בֶּן אִשָּׁה אַלְמָנָה הוּא מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וְאָבִיו אִישׁ צָרִי חָרָשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּמָּלֵא אֶת הַחֲכֵמָה וְאֶת הַתְּבוּנָה וְאֶת הַדַּעַת לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכָה בְּנִחָשֶׁת וַיָּבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיַּעַשׂ אֶת כָּל מְלָאכָתוֹ: (מלכים א ז, יג - יד).

☐ קראתי את הטקסט (-):

מאיזה חומר עשויים הכלים שהכין חירם, האומן מצור?

- א. כסף (המשיכו למספר 2).
- ב. זהב (המשיכו למספר 11).
- ג. נחושת (המשיכו למספר 5).

19. אכן, אנחנו במלחמה מול לבנון, אבל..

היחסים שלנו עם לבנון קצת מורכבים יותר. כדי להבין זאת, עליכם לקרוא את הפסוקים הבאים ואז למתוח קו בין פסוק לבין התיאור/תמונה המתאים. **שימו לב!** בחלק מהמקרים ניתן למתוח קו לשני דברים. כמו כן, בכל המקומות הללו הקיפו את שמו של האויב שלנו שנמצא בלבנון.

² כך היה בימי התנ"ך עד ימי אלכסנדר מוקדון, ששפך אבנים ועפר לים וחיבר את צור ליבשה, עד ימינו.

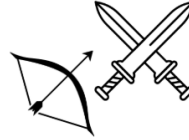
וַיִּסְפּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרָע
בְּעֵינֵי ה' וַיַּעֲבְדוּ אֶת הַבָּעַלִּים
וְאֶת הָעֲשָׁתְרוֹת וְאֶת .. אֱלֹהֵי
צִידוֹן .. (שופטים י, ו)

קשר לכנענים

וַהֲמַלְךְ שְׁלֹמֹה אֶהָב נָשִׁים
נָכְרִיּוֹת רַבּוֹת .. צִדְנִית חֲתָיִת : ...
וַיִּלְךְ שְׁלֹמֹה אַחֲרֵי עֲשָׂתְרַת אֱלֹהֵי
צִדְנִים (מלכים א יא, ה)

וַיִּכְנַעַן יִלָּד אֶת צִידוֹן
בְּכָרוֹ וְאֶת חֲתָי :
(בראשית י, טו)

עבודה זרה

מִתִּימָן כָּל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וּמִעֶרָה
אֲשֶׁר לְצִידְנִים .. כָּל יִשְׂבֵּי הָהָר
מִן הַלְּבָנוֹן עַד מִשְׁפַּת מִיָּם כָּל
צִידְנִים אֲנָכִי אוֹרִישָׁם מִפְּנֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל .. (יהושע יג, ו)

וַיֹּאמֶר ה' אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ..
וְצִידוֹנִים וְעַמְלָק וּמַעֲזֵן לְחֻצוֹ
אֲתָכֶם וַתַּצְעֲקוּ אֵלַי וְאוֹשִׁיעָה
אֲתָכֶם מִיָּדָם : (שופטים י, יא-יב)

חתונה עם גויות

וַיַּעַשׂ אַחֲאָב בֶּן עֲמֹרִי הָרָע
בְּעֵינֵי ה' .. וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת
אִיזָבֵל בַּת אֲתַבְעֵל מֶלֶךְ צִידְנִים
וַיִּלְךְ וַיַּעֲבֹד אֶת הַבָּעַל וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
לָו : (מלכים א טז, ל-לא)

□ קראתי את הטקסט :-)

שניים מהפסוקים הללו קשורים גם לעבודה זרה וגם לחתונה עם נוכריות (=גויות).
מאיזה ספר הפסוקים הללו לקוחים ?

- א. יהושע (המשיכו למספר 15).
- ב. מלכים (המשיכו למספר 4).
- ג. שופטים (המשיכו למספר 11).

20. השקעתם, למדתם, והגעתם לקו הסיום!

נקודה אחרונה למחשבה.. שימו לב: מה מיוחד בתאריך הבא ? או יותר נכון, יום
אחד אחריו ? (זכרו שהחודש הראשון בתנך הוא חודש ניסן).

בַּעֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוִשׁ הָיָה דְּבַר ה' אֵל חֲגִי הַנָּבִיא
לֵאמֹר : .. שִׁימוּ נָא לְבַבְכֶּם מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעַלָּה מִיּוֹם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי
לְמֵן הַיּוֹם אֲשֶׁר יָסַד ה' שִׁימוּ לְבַבְכֶּם : (חגי ב, י-יח)

על זאת ועוד, נלמד בחוברת הבאה..

21. טעיתם.